

TIJDSCRIFT

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

3° Jaargang — 1° Aflevering

AMSTERDAM

G. THEOD. BOM EN ZOON

1895

**Het leven en de werken van den Stempelsnijder
Johann Crocker.**

(1670—1741).

Vervolg van blz. 161.

B. Zilveren munten.

---

a. Crowns.

MUNT VAN LONDEN.

9. *Voorzijde*: Het links gewend borstbeeld der Koningin; de haren zijn opgebonden met een lint waarvan alleen de onderkant zichtbaar is, terwijl borst en schouder, evenals bij de gouden munten bedekt zijn met een overkleed, van voren met een gesp vastgemaakt, omschrift: ANNA DEI GRATIA.

Keerzijde: Vier gekroonde schilden, kruisgewijze geplaatst; het wapen van Engeland boven, Schotland rechts, Ierland links, Frankrijk onder en de ster van de Orde van de Kouseband in het midden. Tusschen de schilden bevinden zich dan eens geene versie-

ringen, dan weder pluimen en afwisselend een roos en pluimen. Omschrift: MAG. BR. FRA. ET. HIB. REG. met het jaartal.

Van deze munt treft men exemplaren aan zonder versiering met het jaartal 1703 SECVNDO en VIGO onder het borstbeeld (v. Loon. IV. 310. No. 1) en met 1703 TERTIO en VIGO onder het borstbeeld (Ruding XXXVII. 9). Verder met pluimen en het jaartal 1705, QVINTO (Rud. XXXVII. 17.) en eindelijk met afwisselend pluimen en een roos met de jaartallen 1706, QVINTO en 1707, SEXTO (Rud. XXXVII. 13).

10. *Voorzijde*: Het links gewend borstbeeld der Koningin enz. als bij de vorige, doch nu is een gedeelte van het lint weder verborgen door drie haarlokken (een groote tusschen twee kleine). Omschrift als bij vorige.

Keerzijde: Geheel als bij vorige doch nu de wapens van Engeland en Schotland vereenigd in het bovenste en onderste schild, dat van Frankrijk rechts en van Ierland links en over het algemeen BRI. FR. in plaats van BR. FRA. in het omschrift.

Van deze munt vindt men exemplaren zonder versiering, met het jaartal 1707, SEPTIMO (Rud. XXXVIII. 17) en 1708, SEPTIMO en met pluimen alleen met het jaartal 1708, SEPTIMO, (Rud. XXXVIII. 1).

11. *Voorzijde*: Geheel als No. 10, doch nu is het ondergedeelte van het lint slechts door twee krullen bedekt, welke in tegengestelde richting krullen.

Keerzijde: Geheel als No. 10 doch op alle bevindt zich afwisselend een roos en pluimen tusschen de schilden en steeds BRI. FR. in het omschrift.

Van deze munt komen alleen exemplaren voor met het jaartal 1713, DVO DECIMO. (Vergelijk Rud. XXXVIII 5), welk stuk echter het jaartal 1710 draagt; een jaar dat, naar Hawkins gelooft, op geen enkele kroon van Koningin Anna voorkomt. Ook bestaan er geen kroonen van 1702, gelijk Ruding er een op plaat XXXVII. fig. 1. afbeeldt.

MUNT VAN EDINBURGH.

12. *Voorzijde*: Geheel gelijk de voorzijde van den Crown No. 10 doch met E onder het borstbeeld.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den Crown No. 10.

Hiervan bestaan alleen exemplaren zonder versiering en de jaartallen 1707, SEXTO (Rud. XXXVIII. 9.) en 1708, SEPTIMO.

De in Rud. XXXVIII. 13 afgebeelde kroon met E en een ster bestaat niet.

Alhoewel een der artikelen van de Unie van

Engeland en Schotland bepaalde, dat de munt te Edinburgh zou blijven bestaan en zelfs alle ambtenaren hun traktement behielden, werd toch aan Crocker de vervaardiging der stempels voor bedoelde munt opgedragen. Volgens vriendelijke mededeeling van den heer Herbert A. Grueber heeft hij deze stempels zeer waarschijnlijk te Londen vervaardigd, daar ten minste nergens blijkt, dat hij zich voor dit doel naar Edinburgh heeft begeven.

6. Half-Crowns.

MUNT VAN LONDEN.

13 *Voorzijde*: Het links gewend borstbeeld der Koningin enz. De krullen boven het voorhoofd loopen spits uit. Omschrift als op de kroon No: 9.

Keerzijde: Geheel gelijk den Crown No. 9.

Deze munt komt voor zonder versiering, met het jaartal 1703, TERTIO en VIGO onder het borstbeeld (Rud. XXXVII. 10, v. Loon IV. 310 en dito zonder VIGO (Rud. XXXVII. 2), welke zeer zeldzaam is. Verder met pluimen van de jaren 1704, TERTIO, 1705, QVINTO (Rud. XXXVII. 18) en 1706, QVINTO; en afwisselend met een roos en pluimen van het jaar 1707, SEXTO (Rud. XXXVII. 14).

14. *Voorzijde*: Geheel gelijk No. 13.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van den Crown No. 10.

Van deze munt komen exemplaren voor met pluimen van het jaar 1708, SEPTIMO en wellicht ook nog van andere jaren.

15. *Voorzijde:* Het links gewend borstbeeld der Koningin enz.; de krullen boven het voorhoofd zijn meer gekruld en loopen stomp uit. Omschrift gelijk op den Crown No. 10.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den Crown No. 10.

Deze munt komt voor zonder versiering van de jaren 1707, SEPTIMO; 1708, SEPTIMO; 1709, OCTAVO en 1713, DVODECIMO (Rud. XXXVIII, 18); met pluimen van 1708, SEPTIMO (Rud. XXXVIII, 2) en afwisselend met een roos en pluimen van de jaren 1710, NONO (Rud. XXXVIII, 6); 1712, VNDECIMO; 1713, DVODECIMO en 1714, DECIMOTERTIO.

MUNT VAN EDINBURGH.

16. *Voorzijde:* Geheel gelijk de voorzijde van den Half-crown No. 15, doch met E onder het borstbeeld.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van Crown No. 12.

Hiervan bestaan exemplaren van 1707, SEXTO en 1708 SEPTIMO, (Rud. XXXVIII, 10).

Half-Crowns met E en een ster onder het

borstbeeld (Rud. XXXVIII, 14) bestaan niet.

c. Shillings.

MUNT VAN LONDEN.

17. *Voorzijde*: Het linksgewend borstbeeld der Koningin enz.; het haar is vrij grof; het lint een weinig gedraaid en de einden lang. Omschrift als op den Half-Crown No. 13.

Keerzijde: Geheel gelijk die van den Half-Crown No. 13.

Hiervan bestaan alleen exemplaren zonder versiering van het jaar 1702 (Rud XXXVII, 3) en met pluimen van 1702 en dito met het woord VIGO onder het borstbeeld (Rud. XXXVII, 11).

18. *Voorzijde*: Het linksgewend borstbeeld der Koningin enz.; met iets kleiner hoofd, het haar fijner, het lint effen en de einden daarvan korter.

Keerzijde: Geheel gelijk aan die van den voorgaande.

Hiervan bestaan exemplaren zonder versiering van het jaar 1703, met (v. Loon IV 310, 2) en zonder VIGO onder het borstbeeld en van 1704 en 1705 zonder VIGO; verder met pluimen van 1704 en 1705 (Rud. XXXVII, 19) en afwisselend met een roos en pluimen van 1705 (Rud. XXXVII, 15) en 1707.

19. *Voorzijde*: Geheel gelijk die van No. 18.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van den Crown No. 10.

Van deze munt komen alleen exemplaren voor met afwisselend een roos en pluimen tusschen de schilden van het jaar 1708.

20. *Voorzijde:* Het linksgewend borstbeeld der Koningin enz.; hier is het lint slechts gedeeltelijk zichtbaar, terwijl de twee krullen daarboven zeer klein zijn.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van den Crown No. 10.

Hiervan bestaan exemplaren zonder versiering van 1707 (Rud. XXXVIII, 19), 1708, 1709 en 1711; met pluimen van 1707 (Rud. XXXVIII, 3) en 1708 en met pluimen en een roos afwisselend, van 1708 en 1710 (Rud. XXXVIII, 7).

21. *Voorzijde:* Het linksgewend borstbeeld der koningin enz.; doch de haarlokken lossen en meer gekruld, overigens alles als bij No. 20.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van No. 20.

Hiervan zijn exemplaren zonder versiering van 1710 en 1711; en afwisselend met een roos en pluimen van 1710, 1712, 1713 en 1714.

MUNT VAN EDINBURGH.

22. *Voorzijde:* Gelijk aan de voorzijde van den Shilling No. 18, doch met E onder het borstbeeld.

Keerzijde: Gelijk aan de keerzijde van den Shilling No. 19.

Hiervan bestaan alleen exemplaren zonder versiering van het jaar 1707.

23. *Voorzijde:* Gelijk aan de voorzijde van den Shilling No. 20, doch met E of E* onder het borstbeeld.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den vorige.

Hiervan bestaan exemplaren met E alleen van 1707 en 1708 (Rud. XXXVIII, 11), en met E* alleen van 1707.

24. *Voorzijde:* Het linksgewend borstbeeld der Koningin enz.; van de twee krullen boven het lint krult de één naar voren en de ander naar achteren. Onder het borstbeeld E*.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den vorige.

Hiervan bestaan alleen exemplaren van 1708.

25. *Voorzijde:* Het linksgewend borstbeeld der Koningin enz.; de beide krullen boven het lint krullen achterwaarts en hebben den vorm van de letter S. Onder het borstbeeld E*.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den vorige.

Deze is alleen geslagen in 1708.

26. *Voorzijde:* Gelijk de voorzijde van den Shilling No. 24, doch nu een E met een zeer kleine ster onder het borstbeeld.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den vorige.

Deze komt alleen voor met het jaar 1709.

d. Sixpences.

MUNT VAN LONDEN.

27. *Voorzijde:* Ongeveer gelijk aan de voorzijde van den Crown No. 9.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van den Crown No. 9.

Van deze munt bestaan exemplaren zonder versiering van 1703 en 1705 (Rud. XXXVII, 4); de eerste bovendien met VIGO onder het borstbeeld (Rud. XXXVII, 12; v. Loon IV. 310, 3); met pluimen van 1705 (Rud. XXXVII, 20) en afwisselend met roos en pluimen van 1705 (Rud. XXXVII, 16) en van 1707.

28. *Voorzijde:* Ongeveer gelijk aan de voorzijde van den vorige.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van den Crown No. 10.

Hiervan komen exemplaren voor zonder versiering van 1707, 1708 en 1711 (Rud. XXXVIII, 20). Van de eerste vindt men enkele met BR. FRA. in het omschrift. Verder met pluimen van 1707 (Rud. XXXVIII, 4) en 1708 en afwisselend met roos en pluimen van 1710 (Rud. XXXVIII, 8).

MUNT VAN EDINBURGH.

29. *Voorzijde*: Gelijk de voorzijde der twee vorige Sixpences, doch met E of met E* onder het borstbeeld.

Keerzijde: Geheel gelijk de keerzijde van den vorigen Sixpence.

Met een E bestaan exemplaren van 1707 en 1708 en met E* alleen van 1708.

e. Groats (4-pences).

30. *Voorzijde*: Ongeveer gelijk de voorzijde van den Crown No. 9.

Keerzijde: Een kroon, waaronder het cijfer 4, het omschrift evenals van de Crowns.

Hiervan zijn exemplaren van 1703, 1704 en 1705 met BR. FR; van 1706 met BR. FRA. (Rud. XXXVII, 5) en van 1708, 1709, 1710 en 1713 met BRI. FR.

f. Threepences.

31. *Voorzijde*: Gelijk die van den Groat No. 22.

Keerzijde: Onder de kroon het cijfer 3, overigens als bij den Groat No. 22.

Hiervan zijn exemplaren van 1703, 1704, 1705 en 1707 met BR FR.; van 1706 met BR. FRA en van 1708, 1709 (Rud. XXXVII, 6), 1710 en 1713 met BRI. FR.

g. Half-Groats (2-pences).

32. *Voorzijde*: Gelijk die van den Groat No. 22.

Keerzijde: Het gekroonde cijfer 2, overigens als bij den Groat No. 22.

Hiervan zijn exemplaren van 1703, 1704, 1705, 1706 (Rud. XXXVII, 7) en 1707 met BR. FRA. en van 1708, 1709, 1710 en 1713 met BRI. FR.

h. Pennies.

33. *Voorzijde*: Gelijk die van den Groat No. 22.

Keerzijde: Het cijfer I onder een kroon, overigens als bij den Groat No. 22.

Hiervan bestaan exemplaren van 1703 en 1705 met BR. FRA.; van 1706 met BR. FR en van 1708 (Rud. XXXVII, 8), 1709, 1710 en 1713 met BRI. FR.

C. Koperen Munten.

a. Half-Pennies.

34. *Voorzijde*: Het linksgewend sierlijk gekleed borstbeeld der Koningin met een paarlsnoer door de naar achter afhangende haren. Omschrift: ANNA DEI GRATIA.

Keerzijde: Geheel gelijk aan de voorzijde.

De rand van dit stuk is nu eens glad dan voorzien van het kantschrift DECVS. ET. TVTAMEN. ANNO. REGNI. DVODE +, soms hetzelfde met DVODECI; ja zelfs zijn er, waarop men gedeelten van de woorden *tutamén* en *duodecim* onder de daarop volgende woorden kan onderscheiden. De verklaring hiervan is deze, dat men den kantstempel van den $\frac{1}{2}$ -crown ook voor dit muntstukje gebruikt heeft alhoewel die daarvoor eigenlijk te lang was.

Mont. blz. 78.

35. *Voorzijde:* Gelijk aan No. 34, doch met het omschrift ANNA AVGVSTA.

Keerzijde: Gelijk aan de voorzijde.

Deze proef is in lood en bevindt zich bovendien in tin en met effen rand in het Britsch Museum; deze laatste moet uniek zijn. Ook bestaat er nog één, die geheel hetzelfde is, doch zonder omschrift op voor- en tegenzijde.

36. *Voorzijde:* Het linksgewend borstbeeld der Koningin enz., doch het haar zonder band of ornament. Omschrift: ANNA. D. G. MAG: BR. FR. ET. HIB. REG.

Keerzijde: De Koningin onder de gedaante van Brittannia, gezeten onder een kroon, met een olijftak in de rechter- en een speer in de linkerhand, het rechterbeen ontbloot, zonder omschrift. Mont. blz. 79.

37. *Voorzijde*: Gelijk de voorzijde van No. 36.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van No. 36, maar een roos en een distel met bladeren op één steel, in de plaats van den olijftak.

Rud. supp. Part. II pl. IV No. 2.

Een variant van dit stuk bevindt zich in zilver en in fijn brons in het Britsch Museum.

38. *Voorzijde*: Gelijk de voorzijde van Nr. 36.

Keerzijde: Een roos en een distel, elk met bladeren en op een gezamenlijken steel, gedekt door een kroon.

Er bestaat ook een proefslag in zilver van dit stuk.

39. *Voorzijde*: Gelijk de voorzijde van No. 36.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van No. 38, doch zonder kroon.

Op de keerzijde is echter eenig verschil met de vorige. Op No. 38 namelijk ziet men slechts een klein blad rechts van de roos, doch op No. 39 twee bladeren onder en drie boven.

39a. *Voorzijde*: Gelijk de keerzijde van No. 36.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van No. 38. Zie noot op blz. 156.

39b. *Voorzijde*: Gelijk de keerzijde van No. 36.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van No. 39.

Hiervan bestaan ook proeven in zilver en brons.

39c. *Voorzijde*: Gelijk de keerzijde van No. 37.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van No. 39. Zie Noot op blz. 156.

39d. *Voorzijde*: Gelijk de keerzijde van No. 38.

Keerzijde: Gelijk de keerzijde van No. 39. Zie Noot op blz. 156. Aldaar 31d genoemd, hetgeen, gelijk van zelf spreekt, een drukfout is.

b. Farthings.

40. *Voorzijde*: Het borstbeeld als op de voorzijde van den $\frac{1}{2}$ penny No. 34 en het omschrift: ANNA. DEL. GRATIA.

Keerzijde: Britannia met een olijftak in de hand. Omschrift: BRITTANNIA. 1713. (Het jaartal in het omschrift).

Dit muntstukje heeft aan beide zijden een zeer breeden rand en bestaat in goud, zilver en brons. Op de gouden en zilveren proeven heeft de voorzijde en op alle de keerzijde een fijnen binnencirkel. Er zijn eenige variëteiten van; bijv. een van geelachtig metaal en zwaarder, waarop de letters duidelijker en, wat de keerzijde betreft, tevens kleiner zijn dan gewoonlijk, terwijl de binnenrand op laatstgenoemde zijde geornamenteerd is; een andere variëteit van koper en misschien ook van zilver heeft grootere letters, doch mist den binnen-

rand op de voorzijde. Nog is er een variant van gewone dikte met een punt achter 1713.

41. *Voorzijde*: Het borstbeeld der Koningin en het omschrift als bij No. 40.

Keerzijde: Britannia als gewoonlijk, doch zittende onder een portiek. Omschrift: BRITANNIA. In de afsnede 1713. Het geheel omgeven door een breeden parelrand.

Rud. Supp. Part. II pl. III No. 19.

Eene varieteit heeft kleiner letters en mist den breeden rand.

42. *Voorzijde*: Het borstbeeld der Koningin als bij No. 40, doch in hooger relief en fijner afgewerkt. Omschrift: ANNA AVGVSTA. Het geheel omgeven door een breeden paarlrand.

Keerzijde: De Vrede in een zegewagen, houdende in haar rechterhand een olijftak en in haar linker een speer. Omschrift: PAX. MISSA . PER . ORBEM. In de afsnede 1713.

Rud. Supp. Part. II pl. III No. 20; Mr. J. DIRKS Repertorium IIe deel No. 3025; Revue de la Numismatique Belge, 1873, blz. 203 pl. IV, No. 48*).

Dit muntstukje vindt men in goud, zilver, tin en brons of koper. Sommige zilveren zijn

---

*) Dit stukje is daar ter plaatse als penning beschreven, geslagen op den vrede van Utrecht.

dikker. Waarschijnlijk stelt de beeltenis van den Vrede, die van de Koningin voor.

43. *Voorzijde*: Het borstbeeld enz. als No. 40. Omschrift ANNA REGINA.

Keerzijde: Brittannia, boezem en been niet ontbloot, terwijl de olijftak niet omhoog gehouden wordt, zooals bij andere proeven. Omschrift BRITTANNIA. In de afsnede: 1714.

Deze proef komt alleen voor in koper.

44. *Voorzijde*: Borstbeeld als bij No. 40. Omschrift: ANNA . DEI . GRATIA.

Keerzijde: Als No. 43. In de afsnede: 1714.

Rud. Supp. Part. II pl. III No. 21.

N.B. Zooals vroeger opgemerkt werd, is dit het eenige stukje dat in omloop is geweest. *) Het komt voor in zilver, brons en koper. Er bestaat eene variëteit in koper, iets kleiner in omvang met eenigszins duidelijker letters en zonder punten achter de woorden op de voorzijde.

45. *Voorzijde*: Het borstbeeld van de koningin in een' dubbelen binnenrand en onder het hoofd een ornament. Omschrift: ANNA . DEI . GRATIA. De letters van het omschrift „ingestempeld” in plaats van „verheven.”

---

*) Deze bijzonderheid ontleenen wij aan de nieuwe uitgaaf van MONTAGUE van 1893; in de vroegere editie stond vermeld, dat men dit stukje wel in omloop had willen brengen, doch dat het niet geschied was.

Keerzijde: Staande, gehelmde Brittannia, een olijftak in de rechter- en een speer in de linkerhand houdende, alles omgeven door een dubbelen binnencirkel. Omschrift: BELLO ET PACE. In de afsnede: 1713. Breede paarl rand. De letters ingestempeld.

Rud. Supp. Part. II pl. IV No. 1.

Het is bijna zeker, zegt MONTAGUE, dat dit stuk alleen geslagen werd als legpenning ter herinnering aan den vrede van Utrecht en niet als munt; ook zegt hij dat dit stukje in Rud. Supp. Part. II pl. IV No. 1 onjuist afgebeeld en zeer zeldzaam is. In den Catalogus BERGUE kwam er eene beschrijving van voor, waarin gezegd werd, dat het stuk, daar beschreven, in tin of gemengd metaal was; het is echter van slecht koper, zooals MONTAGUE op blz 85 van de 2^e Editie verbetert.

Zeer bevreemdtd het ons dat VAN LOON, die zoo dikwijls bij het vermelden van een historisch feit, ook de munten beschrijft, die ter gedachtenis daarvan geslagen zijn, van deze Farthings, die klaarblijkelijk ter herinnering aan den vrede van Utrecht geslagen zijn, geen gewag maakt.

(Slot volgt.)

Haarlem, Juni 1895.

A. J. C. VAN GEMUND.